

554
(137/70231)

מח
ל' ב' תש"ו

12

#

2949/4 ✓

ל' בתשרי תשי"ו
5 בספטמבר 1956

מס' 2/943
1956

א ל : השליח
העתיקים :
מב"ר
חקר
הסברה
ג. דפאל
חקר

DOC 04883

הנדון : התקרות ופעולות התגמול בעתונות הבריטית

ניתן עתה לסכם את התמונה שנצטיירה בעתונות הבריטית בעקבות הפרשה הנ"ל.

יש להפריד, לצרכי הערכה כוללת, בין הרושם שנוצר בתודעת הקהל ע"י הפרסומת כלה לבין תגובות המערכות בפרט. באשר לפרסומת כלה, השיגה הסברתנו הישג ניכר. הכתבות מן הצד שלנו היו מפורטות, כללו הסברים מפורשים ובכמה מקרים תארו את חרקה בצורה מאלפת. זה הדין לגבי כתבות וולסטון ב"טיימס" שתי כתבות אופגר ב"אובסרבר" והפעם גם כתבות כתב "דיילי טלגרף". גם העיתונים אשר השתמשו בכתבות סופרי הסוכנויות, כגון "גארדיאן", דווחו בצורה פחות או יותר מלאה. נוסף על כתבות אלה הופיעו ב"סנדיי טיימס" (30/9) כתבה מאת סוכניה אורול, אשר תארה בלשון שנונה את מצב הבטחון בארץ, במטרה לתחיש את הצורך בהגנה עצמית, ושני מאמרים מאת הנב' גלבורן ב"מנצ'סטר גארדיאן" (3-4/10) באותה רוח. (טובן כי יש לראות בפרסום מאמרים אלה כעין נקיטת עמדה מצד המערכות). הכתבות מרבית-עמון, לעומת זאת, היו קצרות באופן יחסי ובעיקר הצטמצמו בתודעת הפיקוד היירדני. מבחינת התעמולה הנודית היו חשובות יותר הכתבות מקהיר על התגובה במצרים והידיעות על כנוס ריאד, אשר תפסו מקום נכבד בעתונות. אני מדגיש את ענין הדיווח לא רק מפאת השיבות להשכלת הצבור אלא ע"מ לציין כי מבחינת הסברת העובדות היתה חרקה לפעולה הסברתית נוחה לנו למדי ועל כן יש לייחס משנה משמעות לתגובות המסוייגות אשר הובעו במורי המערכת.

לגבי תגובות אלה צויין כבר במברקי השגריר כי הן היו שליליות (אם כי כמה עיתונים חשובים כגון "טלגרף", "סנדי טיימס" ו"ניון כרוניקל" נמנעו מכל תגובה - דבר בעל משמעות אף הוא). יצאו מן הכלל "דיילי מירור", אשר פרסם מאמר נוח מאד של קרוסמן "שיים אנד סייז" (6/10), וכמה מעתוני

ערי השדה, ביניהם "אייריש טיימס". המאמרים היו מסוייגים וציינו הן את ההתגרות הירדנית והן את שיקולי מדיניותנו. המשותף לכל הכותבים הוא - וזה מעניין - כי מתחו את בקורתם על פעולות התגמול במאמרים שמכל בחינה אחרת היו חיוביים לישראל. (כן, למשל, "טיימס", "אובזובר" - אשר דיברו על "הדמוקרטיה-האחות" ובצורך לחיזוקה הצבאי - ו"גארדיאן", אשר כמו ה"טיימס", עמד על הצורך במתן חפש שיט לישראל וכו'). בדי איפוא כי אין לפנינו עמדה עויינת סתם וכי פרשני המערכות - שלא להזכיר את אלה הנחשבים לידידינו ממש - הבחינו הבחנה מחושבת בין הבחינות השונות של מדיניותנו. יש לציין כי לא נמצאו אלא מעטים אשר תמכו והצדיקו במפורש את פעולות התגמול.

מתוך השיחות למיניהן אשר ניהלנו בנושא מסתמנות כמה סיבות עיקריות לתגובה זו - מהן בסיסיות ואחרות אשר יפות רק לגבי המצב הנוכחי. אשר לראשונות, ראוי לציין כי אף פעם לא נחלנו הצלחה מלאה בנושא זה (אלא במקרים שהיה צורך בלתי רגיל של תנאים נוחים להסברתנו, כמו לאחר מעשי הזוועה של הפדאיון, למשל, אשר באו בשעה שהאיבה למצרים באנגליה יצרה קרקע נוחה להסברתנו). המקור בסלידה האינסטינקט-יבית למעשי תגמול כאמצעי מדיני. האטוסיאציות אשר עצם המושג מעורר הן בעלות עצמה ושליליות בתכלית: שיטות הדיכוי במושבות, וכו'. נושא פעולות התגמול מעורר, שוב באופן אינסטינקטיבי, רחמים, ומעמיד את הערבים כמקופחים ונדכאים. יש צורך להרגות בהסברים ראציונליים ובהדגשת מצבנו המיוחד ע"מ לכלום סלידה רגשית זו. העתונות "המתקדמת" בפרט נפלה, מאז ומעולם, קרבן למשפטים קדומים מסויימים. במקשור זה אני מפנה את תשומת לבכם למכתבים מאת עורכי "אובזובר" ו-"סנדיי טיימס" אשר נשלחו לכם בנפרד ע"י השגריר.

ועוד. דעה מקובלת היא כי מעשי התגמול גורמים להחרפת האוירה ולהנצחת האיבה. (אני משתדל להציג את הלכי הרוח כהנחותם סבלי לעמוד על הסירוס שבהשקפות אלה ומבלי לחזור על טענותינו אנו) ומגביר את הסכנה של התפוצצות חומרי הנפץ היצרי והדרדרות למלחמה. מעשי התגמול בהיקסם, ונאסונוות שהם גורמים מרחיבים את מעגל הקסמים של האיבה ההדדית. המחשת תוצאות פעולות האיבה הערביות היא מבצע קשה ביותר מפאת אפיון ה"ספדראדי".

יש לציין גם את ההתנגדות המדינית. כל פעולה מצדנו מועזעת במידה מסויימת את העמדה הבריטית. טבעי הדבר כי הזעזועים שפעולותינו גורמות בארצות ערב מתקבלים כאן ביתר דאגה מהזעזועים אשר מעשי ההשתוללות והרצח גורמים בתוך ישראל. חוזרת ונשנית הסענה שישראל מזלזלת בדעה הקהל העולמית.

לגבי הפרשה האחרונה פעלו גורמים מיוחדים
 נוספים:

3/..

(א) העובדה שהחקריות באו בעת ובעונה אחת עם מאמצי המדיניות הבריטית להופיע לצד הערבים. פרשת החקירות הוותה הודמנות נאותה להוכיח לעולם הערבי שבריטניה - כדברי אידן - לוחמת בנאצר אך רוחשת חיבה לערבים. גבר הצורך בג'סטא כלפי הערבים במדה שהסתבכות עם נאצר מסכנת את העמדות הבריטיות הנותרות במזרח"ת.

(ב) טובע החשש מפני לכוד העולם הערבי, לכוד אשר עלול להביא בעקבותיו אחוי הקרע שנוצר עקב סכסוך נאצר עם המערב על הסואץ.

(ג) הפנב בירדן, בת בריתה של בריטניה, הוא מקור לדאגה כאן.

(ד) ההתנגדות לשימוש במזח"ת בכח, אשר הוצעה לעיצומה והפכה נחלת הרוב הגדול, הביאה לידי גזרות שוות מוטעות, אך מוכנות.

(ה) העובדה שהיתה שורת שורת פעולות תגמול כאילו גרע מן הטיעון שמעולות אלה הן אמצעי יעיל להשקטת הגבול. מענין ביותר כי שתי הפעולות הראשונות לא הביאו לעמדה שלילית כלשהי, וזאת על אף נקיטת עמדה עוינת ע"י משרד החוץ הבריטי.

בסיכום, התנאים היו נוחים למדי להפעלת השפעתנו עקב הפרטומה שניחנה להחגרות הערבית ולהודעות המשרד ולהודעותינו כאן. הושגה הבנה רבה יותר מאשר במקרים דומים, לאופי ההגנתי החיובי של מעולותינו. משום כך מענינות התגובות אשר ציינת לעיל ואשר מוכיחות בעליל כי ישנן מכשולים אוביקטיביים להסברת פעולות אלה בחו"ל וכי במרבית העתונים אין לנו לצפות לתגובות המחייבות את מדיניותנו.

ג ב ר כ ה

ל. טביר